

DOI: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2025.2.13>

УДК 37.06:37.091.26

**Лідія Ващенко**<https://orcid.org/0000-0002-0637-2142>

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,  
старший науковий співробітник відділу моніторингу  
та оцінювання якості загальної середньої освіти  
Інституту педагогіки НАПН України,  
вул. Січових Стрільців, 52-Д, 04053 Київ, Україна,  
[vaschenko\\_ls@ukr.net](mailto:vaschenko_ls@ukr.net)

## СТАВЛЕННЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ДО ОЦІНЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛІВ

*У статті розглянуто результати дослідження поглядів старшокласників та учителів на складову формульованої моделі оцінювання, що ґрунтується на спостереженнях за діяльністю вчителя, а саме: оцінюванні професійної діяльності вчителя учасниками освітнього процесу. Результати дослідження дали змогу проаналізувати відповіді респондентів за ступенем їх спільності і відмінностей та зрозуміти ставлення учасників навчального процесу до оцінювання учнями педагогічної діяльності. Показниками ефективної професійної діяльності вчителя старшокласники назвали досягнення і особистий розвиток учнів та ставлення учнів до вчителя. Більшість учнів хотіли би оцінювати роботу вчителів, але вони вважають, що їх оцінка не буде важливою для професійної діяльності і не вплине на ефективність роботи вчителів. Переважна більшість педагогів також переконані, що думка учнів хоч і є важливою для їх професійної діяльності, але вона не вплине на їх роботу. Отже, і учні і вчителі вважають важливим оцінювання учнями педагогічної діяльності. Але вони одностайні у тому, що його результати не вплинуть на професійну діяльність. Наше дослідження підтвердило, що оцінювання учнями професійної діяльності вчителів у вітчизняній освітній системі не набрало поширення і носить фрагментарний характер. Зроблено висновок про його важливість як складника формульованої моделі оцінювання, як корисного зворотного зв'язку для викладачів та адміністраторів. Ця стаття є продовженням наукових пошуків шляхів удосконалення системи оцінювання професійної діяльності педагогів закладів загальної середньої освіти.*

**Ключові слова:** зворотний зв'язок, професійна діяльність педагогів, учнівське оцінювання ефективності вчителя, формульована модель оцінювання.

### ВСТУП

Оцінюючи професійну діяльність вчителів, важливо враховувати різні моделі оцінювання, які використовуються у практичній діяльності. Мова йде про модель оцінювання на основі результатів навчання здобувачів освіти; формульовану модель та модель зовнішнього оцінювання професійної діяльності педагогів (Ващенко, 2024). Незалежно від обраної моделі, ключовими оцінними категоріями виступають професійні здібності вчителя, його педагогічна діяльність, мотивація, спілкування, особистість вчителя та інше. У цьому контексті важливо зазначити, що сучасні уявлення про ефективне навчання ґрунтуються на ідеї ефективного навчального середовища, яке включає учнів, учителів, батьків, управлінців у єдиний соціум, сфокусований на отриманні якісної освіти, набуття ключових компетентностей (Раков, 2018).

Наразі важливого значення набуває формульована модель оцінювання. Це якісне оцінювання практичної діяльності вчителя, яке має на меті виявити позитивні та негативні сторони професійної діяльності вчителя; створити умови для його адекватного професійного розвитку; знайти шляхи вдосконалення існуючої практики через обговорення учасниками навчального процесу різних компонентів викладання.

Розглянемо одну зі складників формуального оцінювання, що ґрунтується на спостереженнях за діяльністю вчителя, а саме: оцінювання професійної діяльності вчителя учасниками освітнього процесу, учнями. Цей метод оцінювання може бути використаний самим вчителем для самоудосконалення на основі зворотного зв'язку.

**Метою статті** є висвітлення результатів дослідження щодо ставлення учасників освітнього процесу до оцінювання учнями професійної діяльності вчителів.

## МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

У дослідженні використано аналіз зарубіжних та вітчизняних практик оцінювання учнями професійної діяльності педагогічних працівників (Student Evaluation of Teachers' Effectiveness – SETE).

Для досягнення мети нашого дослідження ми провели опитування учасників освітнього процесу – вчителів і учнів щодо їх ставлення до оцінювання учнями педагогічної діяльності. Опитування було організовано за допомогою анкети в Google Forms в онлайн-режимі. В опитуванні взяли участь 198 вчителів природничих дисциплін Хмельницької області. Серед респондентів 95,4% жінки. Розподіл респондентів за педагогічним стажем: до 5 років – 2%, до 10 – 6%, до 20 – 22 %, до 30 – 36%, понад 30 років – 34%.

Окрім того, було опитано 150 учнів 9-х та 11-х класів ліцею № 17 м. Хмельницького щодо їх ставлення до оцінювання ними роботи вчителів. Серед респондентів 53% дівчат і 47% хлопців. Старшокласникам була запропонована авторська анкета, яка містила 6 запитань. Результати опитування було нами ранжовано, і таким чином визначено ставлення опитаних учнів до оцінювання професійної діяльності учителів. Умовою оцінювання була сувора анонімність анкетування.

## РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Більше 50-ти років тому американський вчений J. Thompson (1974). зазначав, що в кінці 1960-х рр. інтерес до шкільної реформи призвів до розвитку процесу оцінювання учнями діяльності вчителів. На думку вченого, найкращу оцінку ефективності роботи вчителя може дати не адміністратор, який відвідує клас два-три рази на рік, а учень, який кожного дня співпрацює з учителем. Саме таке оцінювання є надійним, і вчителі мають прислуховуватися до нього результатів (Rupley, 1974).

Вже у 1980-х американські вчені Університету Айови визначили правила, яких варто дотримуватися, організовуючи оцінювання учнями роботи вчителя (Ironside, 1988): вчителі повинні добровільно погоджуватися на оцінювання; оцінки учнів мають бути анонімними; анкета оцінювання має бути розроблена спільно або узгоджена вчителями і учнями; учням слід дати достатньо часу для виконання оцінювання; інформація повинна використовуватися виключно для покращення педагогічної діяльності, а не для перебування вчителя на посаді або просування по службі.

Наразі в європейській освіті учнівське оцінювання ефективності вчителя SETE (Student Evaluation of Teachers' Effectiveness) набрало поширення і використовується для її оптимізації. Проте в академічних колах і в наукових дослідженнях є також критика SETE. І як правило, причиною є розбіжності у результатах досліджень. Але дослідники одностайні в тому, що адміністратори не повинні покладатися на оцінювання учнів як на єдиний метод оцінювання педагогічної діяльності вчителя. Існує ціла система оптимальних моделей оцінювання, якими варто користуватися в практичній діяльності (Ващенко, 2024).

Дослідники звертають увагу на те, що SETE оцінює не стільки ефективність викладання вчителя, як сприйняття учнями навчання, ставлення до нього. Учений U. I. Ogbonnaya (2019) у своїй науковій розвідці робить висновок, що думку учнів варто використовувати для формуальної оцінки викладання. Вона може допомогти в розробленні

програм підготовки майбутніх вчителів та програм професійного розвитку вчителів-практиків.

Цей висновок узгоджується з результатами дослідження К. Peterson, С. Wahlquist, К. Bone (2000), яке показало, що учні середніх шкіл можуть давати надійні оцінки освітній практиці своїх вчителів. Підтвердженням цих висновків є також результати дослідження S. E. Irving (2004), проведеного в 13 штатах США, яке засвідчило достовірність оцінки вчителів учнями середніх шкіл.

Метою досліджень Е. Machisi (2023) було зібрати думки учнів щодо практики викладання математики в їхніх класах. Ґрунтуючись на результатах свого дослідження, автор пропонує використовувати оцінювання викладання учнями в середніх школах, щоб допомогти вчителям проаналізувати свою педагогічну практику та створити навчальне середовище, яке сподобається більшості учнів та викликатиме інтерес до математики. Як наслідок, автор рекомендує запровадити SETE в середніх школах як метод, що допомагає вчителям рефлексувати над своєю педагогічною практикою.

З іншого боку, існує низка досліджень, які свідчать про можливі суб'єктивність, стереотипність або навіть упередженість студентських оцінок. Науковці доводять, що на результати оцінювання учнями професійної діяльності вчителів впливають гендер, вік, а також навчальний предмет. Гендерні відмінності в оцінюванні викладачів вивчали F. Mengel et al. (2018). Виявилося, що чоловіки частіше сприймаються як вправні, блискучі вчителі, а жінки систематично отримують нижчі оцінки, ніж їхні колеги-чоловіки. За даними дослідження S. A. Basow, S. Montgomery (2005), жінки-викладачі отримують нижчі бали в соціальних науках, але значно вищі в гуманітарних науках. Деякі дослідження вказують на те, що вік викладачів також впливає на оцінку учнів. Молодші користуються більшою популярністю і отримують більш високі бали (McPherson et al., 2009).

Отже, критичний аналіз застосування студентського оцінювання доводить, що вищі оцінки SETE не можуть однозначно свідчити про ефективність професійної діяльності викладача: учні не настільки кваліфіковані для оцінки знань свого викладача в тій предметній області, яку він чи вона викладає, а отже, можуть виставляти оцінки інтуїтивно або й під впливом деяких розповсюджених стереотипів (Rupp, Kreitzer et al., 2022).

Проте науковці не відкидають оцінювання учнями викладання і визнають, що воно надає корисний зворотній зв'язок для викладачів та адміністраторів (Wisener et al., 2025). Така комунікація сприяє розумінню, як студенти сприймають викладання і ставляться до нього, допомагає вчителям проаналізувати свою професійну практику з метою створення навчального середовища, яке подобалося би більшості учнів, позитивно впливає на мотивацію педагогів до професійного розвитку (Machisi, 2023).

С. Раков (2018), проаналізувавши досвід зарубіжних країн, наголошує на використанні для оцінювання роботи вчителя не просто ставлення учнів до педагога, а індексу якості освітнього середовища, яке створює учитель на своїх уроках, за оцінкою учнів. За зразок для такого оцінювання дослідник пропонує анкету Tripod, створену в Гарвардському університеті (Learning about Teaching, 2009, p. 12). Проте відзначимо, що такий метод оцінювання є доволі трудомістким і не має усталеної традиції в Україні.

У порівнянні із зарубіжними практиками оцінювання учнями професійної діяльності вчителів у вітчизняній освітній системі носить фрагментарний характер і не набрало поширення. У цьому контексті нам вдалося знайти лише декілька досліджень. Психолог С. Ясинова (2007) провела дослідження, в якому запропонувала ліцеїстам свого навчального закладу оцінити професійно важливі риси педагогів. У дослідженні наголос було зроблено на фактори, що впливають на успішність учнів, зокрема, наскільки вчитель зрозуміло і доступно пояснює навчальний матеріал. Результати засвідчили достатньо високий рівень оцінки учнями своїх учителів: 58% школярів вважають, що вчителі зрозуміло пояснюють матеріал, 44% – що вони пояснюють цікаво. Не можна залишити без уваги ще один фактор, який впливає на успішність учнів – шанобливе ставлення до особистості. Так, 48% ліцеїстів вважають, що вчителі закладу освіти не принижують гідність учнів. Проте були й негативні

результати: майже половина опитаних учнів вважає, що їхні знання оцінюються необ'єктивно.

Державна служба якості освіти України у межах проекту «Супровід урядових реформ в Україні», досліджуючи роботу директорів закладів загальної середньої освіти щодо оцінювання роботи педагогів, звернула увагу на те, що при цьому варто також враховувати думку учнів. Адже освітній процес – це система, в якій кожен компонент, взаємодіючи з іншими, забезпечує якість освітньої діяльності закладу. Опитування учнів сільських шкіл, проведеного у 2021 р. Державною службою якості освіти у співпраці з проектом «Супровід урядових реформ в Україні», засвідчило, окрім багатьох позитивних характеристик, і негативні практики, застосовані вчителями – привселюдні оголошення результатів контрольних робіт (50% учнів) та коментування неправильно зробленої роботи (40% учнів). Використання таких практик свідчить про наявність негативних тенденцій у системі роботи вчителів (Державна служба якості освіти, 2022).

Вітчизняний досвід студентських оцінювань науково-педагогічних працівників значно більший, хоча також перебуває на етапі становлення. З-поміж різних видів оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників актуальності набувають студентські рейтинги (Ярошенко, 2022). Дослідниця наводить приклад результатів опитування, в якому взяли участь 209 викладачів із 41 закладу вищої освіти України. 84,2 % респондентів визнали об'єктивним оцінювання студентами їх науково-педагогічної діяльності. Однак студентський рейтинг, як і учнівське оцінювання не може бути єдиним способом оцінювання, навіть незважаючи на багаторічний позитивний зарубіжний досвід. Тільки в сукупності з іншими видами він забезпечує достовірність результатів оцінювання науково-педагогічних працівників (Ярошенко, 2022).

Отже, педагогічна практика свідчить про необхідність системного аналізу професійної діяльності вчителів, що включає різні моделі внутрішнього і зовнішнього оцінювання, застосовує різні форми, методи, інструменти для якнайбільше об'єктивної оцінки діяльності вчителя. I SETE може бути лише одним з елементів такої системної роботи.

У нашому дослідженні ми зосереджуємось саме на ставленні учнів і педагогів до оцінювання учнями викладання.

**Ставлення учасників освітнього процесу до оцінювання учнями викладання: результати опитування.** На початку ми звернулися до учнів із запитанням, що на їх думку є показником ефективної професійної діяльності вчителя (Таблиця 1). Старшокурсники майже однотайно назвали такими показниками досягнення і особистий розвиток учнів (85%) та ставлення учнів до вчителя (77%).

Таблиця 1

**Розподіл відповідей учнів щодо їх ставлення до оцінювання професійної діяльності вчителів (у %)**

| №   | Запитання                                                                                       | Так | Ні   | Не можу відповісти |
|-----|-------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|------|--------------------|
| 1   | <i>Що, на вашу думку, є показником ефективної професійної діяльності вчителя?</i>               |     |      |                    |
| 1.1 | Досягнення і особистий розвиток учнів                                                           | 85  | 8,5  | 6,5                |
| 1.2 | «Гарні» оцінки учнів                                                                            | 46  | 38,5 | 15,5               |
| 1.3 | «Гарне» ставлення учнів до вчителя                                                              | 77  | 16   | 7                  |
| 2.  | Чи хотіли б ви оцінювати роботу вчителів (за допомогою анонімних анкет)?                        | 73  | 24   | 3                  |
| 3.  | Чи важливою для вчителів буде ваша думка щодо їх професійної діяльності?                        | 24  | 50   | 26                 |
| 4.  | Як ви думаєте, чи ваша оцінка професійної діяльності вчителів вплине на ефективність їх роботи? | 14  | 66   | 20                 |

Складено автором особисто

Для досягнення мети нашого дослідження ми проаналізували відповіді учнів щодо їхнього ставлення до оцінювання вчителів. 73% респондентів хотіли би оцінювати роботу вчителів. Водночас половина з опитаних вважає, що їхня оцінка не буде важливою для професійної діяльності вчителів, а 66% переконані, що вона не вплине на ефективність їхньої роботи. Цей результат свідчить про усвідомлену учнями недовіру вчителів до їхньої оцінки.

Результати опитування вчителів представлено в Таблиці 2.

Таблиця 2

**Розподіл відповідей вчителів щодо оцінювання учнями їх професійної діяльності (у %)**

| № | Запитання                                                                                               | Так  | Ні   | Не можу відповісти |
|---|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|------|--------------------|
| 1 | Чи можуть учні (старшокласники) оцінювати професійну діяльність вчителів?                               | 54,5 | 30,3 | 15,2               |
| 2 | Чи учні достатньо зрілі, щоб правильно оцінювати вчителів?                                              | 20,6 | 59,9 | 19,5               |
| 3 | Чи вік вчителя впливає на оцінювання учнями його професійної діяльності?                                | 26,4 | 58,4 | 15,2               |
| 4 | Чи предмет, який викладає вчитель, впливає на оцінювання учнями його роботи?                            | 45   | 42,4 | 12,6               |
| 5 | Чи необхідно з вчителями погоджувати зміст анкети про оцінювання учнями професійної діяльності вчителя? | 50   | 34,3 | 15,7               |
| 6 | Як ви думаєте, чи оцінка учнями професійної діяльності вплине на ефективність вашої роботи?             | 48,7 | 36   | 15,3               |
| 7 | Чи важливою для вас є думка учнів щодо вашої роботи?                                                    | 86,4 | 6    | 7,6                |

Складено автором особисто

Порівняємо їх з учнівськими: 54,5% вчителів вважають, що старшокласники можуть оцінювати їх професійну діяльність. Це менше, ніж учнів, які бажають оцінити вчителів (73%), проте все ж більше половини опитаних. Однак лише 20% педагогів переконані, що школярі достатньо зрілі для цього.

Переважає більшість педагогів (86,4%) переконані, що думка учнів є важливою для їх професійної діяльності. І це різко контрастує з відповідями школярів, серед яких лише 24% впевнені в цьому, а 50% заперечують цю важливість. Дещо нелогічними є результати відповідей учителів: визнаючи важливість для них оцінки учнів, менше половини з них (48,7%) передбачають її вплив на професійну діяльність. Це розуміють і учні, причому їхні відповіді ще більш песимістичні: лише 14% сподіваються на вплив їхньої оцінки, у той час як 66% заперечують цей вплив (проти 36% учительських відповідей). На наш погляд, така думка вчителів базується на тому, що більшість з них не вважають учнів достатньо зрілими, щоб оцінювати вчителя, тому не зважають на оцінки учнів. Відповіді учнів підтверджують розуміння ними цієї недовіри (можливо, висловленої вголос). Але, як засвідчують наукові дослідження, оцінки учнів не варто ігнорувати, вони дають важливий зворотний зв'язок, можливість порівняти самооцінку з оцінкою тих, кого вони навчають, допомагають удосконалити навчальний процес, і в підсумку мають стати складовими системи показників якості освіти.

На відміну від даних західних досліджень майже 60% наших респондентів вважає, що вік не впливає на оцінку учнями їх роботи. Відповіді на запитання «Чи предмет, який викладає вчитель, впливає на оцінювання учнями його роботи?», розподілились майже порівну: 45% вважають, що предмет, який викладає вчитель, має значення під час оцінювання учнями їх роботи; 42,4% дали негативну відповідь на це питання. Оскільки ми опитували вчителів однієї спеціальності (природничої галузі), такий майже рівний розподіл

позитивних і негативних відповідей має причиною додаткові фактори, вивчення яких може стати перспективою подальших досліджень.

До запитань анкети ми не включили вивчення гендерних стереотипів, оскільки переважну більшість респондентів склали жінки (95,4%).

## ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Результати проведеного дослідження дозволили зробити наступні висновки.

1. Оцінювання учнями професійної діяльності вчителів у системі західної освіти досить поширене і використовується для її оптимізації. Учнівське оцінювання формується сприйняттям учнями освітнього процесу, дисципліною, їх інтересами, статтю, віком вчителя та іншим. Але об'єктивність оцінювання забезпечується використанням поєднанні різних моделей оцінювання педагогічної діяльності.

2. Оцінювання учнями професійної діяльності вчителів у вітчизняній освітній системі не набрало поширення і носить фрагментарний характер.

3. Вітчизняний досвід студентських оцінювань науково-педагогічних працівників значно більший, хоча також перебуває на етапі становлення. Результати досліджень дають підстави зробити висновок, що студентські рейтинги користуються підтримкою викладачів.

4. Учасники освітнього процесу позитивно ставляться до можливості оцінювання учнями викладання. Переважна більшість педагогів переконані, що думка школярів є важливою для них, але вона не вплине на їхню професійну діяльність. Такі результати засвідчують недовіру педагогів до можливостей учнів дати об'єктивну оцінку через недостатню зрілість школярів. Цю недовіру старшокласники усвідомлюють, проте висловлюють прихильність до ідеї оцінювати роботу вчителів за допомогою анонімних анкет.

**Подальші напрями дослідження** полягають у розробленні методичних рекомендацій щодо використання формульованої моделі оцінювання учнями професійної діяльності вчителів у системі загальної середньої освіти.

## ОБМЕЖЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Результати опитування старшокласників і педагогів дали змогу зрозуміти ставлення учасників навчального процесу до оцінювання учнями педагогічної діяльності. Обмеженням висвітленого дослідження є те, що воно проводилося за участю респондентів тільки з Хмельницької області. Також існує обмеження вибірки за предметом викладання (більшість вчителів, які взяли участь в опитуванні, є представниками природничої освітньої галузі).

## Список використаної літератури

1. Ващенко Л. Оцінювання професійної діяльності педагогічних кадрів: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2024. № 3. С.138–148. DOI: <https://doi.org/10.28925/2412-0774.2024.3.12>
2. Державна служба якості освіти України: як і для чого директорів школи вимірювати якість освіти. Проєкт «Супровід урядових реформ в Україні» (SURGe) 2020–2023. URL: <https://sqe.gov.ua/otsinuvannia-pedagogichnoji-diyalnosti-vchytelia/> (дата звернення: 10.05.2025).
3. Раков С. Потенціал оцінювання компетентісних показників якості роботи вчителя на основі технологій соціальної мережі шкіл. *Освітня аналітика України*. 2018. № 1 (2). С. 63–69. URL: [https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2018/12/63\\_70\\_Rakov-1.pdf](https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2018/12/63_70_Rakov-1.pdf) (дата звернення: 10.05.2025).
4. Ярошенко О. Рейтингування студентами діяльності науково-педагогічних працівників як інструмент студентоцентрованого навчання *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*. 2022. № 13. С. 46–54. DOI: <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2022-13-46-54>
5. Ясинова С. Вчитель очима учнів. *Психолог*. 2007. № 7. С. 27–28.
6. Basow S. A., Montgomery, S. Student ratings and professor self-ratings of college teaching: Effects of gender and divisional affiliation. *Journal of Personnel Evaluation in Education*. 2005. № 18 (2). P. 91–106. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11092-006-9001-8>



7. Irving S. E. The development and validation of a student evaluation instrument to identify highly accomplished mathematics teachers. PhD in Education Thesis. Auckland: The University of Auckland, 2004.
8. Ironside R. A. Student evaluation of teachers. Master of Arts in Education Thesis. Cedar Falls, IA: University of Northern Iowa, 1988. 25 c. URL: <https://scholarworks.uni.edu/grp/2583> (дата звернення: 5.05.2025).
9. Learning About Teaching: Initial Findings from the Measures of Effective Teaching Project. Report. Bill & Melinda Gates Foundation. 2009. 40 p. URL: <https://usprogram.gatesfoundation.org/news-and-insights/usp-resource-center/resources/learning-about-teaching-initial-findings-from-the-measures-of-effective-teaching-project--report> (дата звернення: 7.05.2025).
10. Machisi E. Secondary school mathematics teaching evaluations by students: A report card for the mathematics teacher. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*. 2023. № 19 (1). DOI: <https://doi.org/10.29333/ejmste/12774>
11. McPherson M. A., Todd Jewell R., Kim M. What determines student evaluation scores? A random effects analysis of undergraduate economics classes. *Eastern Economic Journal*. 2009. № 35 (1). P. 37–51. DOI: <https://doi.org/10.1057/palgrave.eej.9050042>
12. Mengel F., Sauermann J., Zölitz U. Gender bias in teaching evaluations. *Journal of the European Economic Association*. 2018. № 17 (2). P. 535–566. DOI: <https://doi.org/10.1093/jeaa/jvx057>
13. Ogbonnaya U. I. The reliability of students' evaluation of teaching at secondary school level. *Problems of Education in the 21st Century*. 2019. Vol. 77 (1). DOI: <https://doi.org/10.33225/pec/19.77.97>
14. Peterson K., Wahlquist C., Bone K. Student surveys for school teacher evaluation. *Journal of Personnel Evaluation in Education*. 2000. № 14 (2). P. 135–153. DOI: <https://doi.org/10.1023/A:1008102519702>
15. Rupley W. Student evaluation of reading teachers. *Journal of Reading*. 1974. № 18 (3). P. 269–271. URL: <http://www.jstor.org/stable/40009985> (дата звернення: 10.05.2025).
16. Thompson J. Student evaluation of teachers. *NASSP Bulletin*. 1974. № 58 (384). P. 25–30. DOI: <https://doi.org/10.1177/0192636574058384>
17. Rupp M. T. A Critical Look at Student Evaluations of Teaching. *American Journal of Pharmaceutical Education*. 2023. Vol. 87 (10). DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ajpe.2023.100136>
18. Wisener K., Driessen E., Tan A., Cuncic C., Eva K. From constructive to critical and everywhere in between: education leaders' decision-making related to harsh feedback from learners about their teachers. *Advances in Health Sciences Education*. 2025. № 30. P. 497–513. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10459-024-10367-7>

## References

- Vaschenko, L. (2024). Ocinyuvannya profesijnoyi diyalnosti pedagogichnih kadriv: vitchiznyanij ta zarubizhnij dosvid [Assessment of the Professional Activity of Pedagogical Personnel: Domestic and Foreign Experience]. *Continuing Professional Education: Theory and Practice*, 3 (80), 138–148. <https://doi.org/10.28925/2412-0774.2024.3.12>
- Derzhavna sluzhba yakosti osviti Ukraini: yak i dlya chogo direktorovi shkoli vimiryuvati yakist osviti. Proyeht «Suprovod urядovih reform v Ukraini» (SURGe) 2020–2023 [The State Service of Education Quality of Ukraine: how and why a school principal should measure the quality of education. Project “Support for Government Reforms in Ukraine” (SURGe) 2020–2023]. <https://sqe.gov.ua/yakist-osvity-silski-shkoly-2021/>
- Rakov, S. (2018). Potencial ocinyuvannya kompetentisnih pokaznikiv yakosti roboti vchitelya na osnovi tehnologij socialnoyi merezhi shkil [The potential for evaluation of the competence quality indices of the teachers work at the base of the schools social network technologies]. *Educational Analytics of Ukraine*, 1 (2), 63–69. [https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2018/12/63\\_70\\_Rakov-1.pdf](https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2018/12/63_70_Rakov-1.pdf)
- Yaroshenko, O. (2022). Rejtinguvannya studentami diyalnosti nauko-vedagogichnih pracivnikiv yak instrument studentocentrovanogo navchannya [Students' Rating of the Activities of Scientific and Pedagogical Workers as a Tool of Student-Centered Learning]. *International Scientific Journal of Universities and Leadership*, 13, 46–54. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2022-13-46-54>
- Yasynova, S. (2007). Vchitel ochima uchniv [Teacher through the eyes of students]. *Psychologist*, 7, 27–28.
- Basow, S. A., & Montgomery, S. (2005). Student ratings and professor self-ratings of college teaching: Effects of gender and divisional affiliation. *Journal of Personnel Evaluation in Education*, 18 (2), 91–106. <https://doi.org/10.1007/s11092-006-9001-8>
- Irving, S. E. (2004). *The development and validation of a student evaluation instrument to identify highly accomplished mathematics teachers*. PhD in Education Thesis. University of Auckland.
- Ironside, R. A. (1988). *Student evaluation of teachers*. Master of Arts in Education Thesis. University of Northern Iowa. <https://scholarworks.uni.edu/grp/2583>
- Learning about Teaching: Initial Findings from the Measures of Effective Teaching Project. Report (2009). Bill & Melinda Gates Foundation. <https://usprogram.gatesfoundation.org/news-and-insights/usp-resource-center/resources/learning-about-teaching-initial-findings-from-the-measures-of-effective-teaching-project--report>
- Machisi, E. (2023). Secondary school mathematics teaching evaluations by students: A report card for the mathematics teacher. *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 19 (1). <https://doi.org/10.29333/ejmste/12774>

- McPherson, M., Jewell, R. & Kim, M. (2009). What determines student evaluation scores? A random effects analysis of undergraduate economics classes. *Eastern Economic Journal*, 35 (1), 37–51. <https://doi.org/10.1057/palgrave.eej.9050042>
- Mengel, F., Sauermann, J., & Zölitz, U. (2018). Gender bias in teaching evaluations. *Journal of the European Economic Association*, 17 (2), 535–566. <https://doi.org/10.1093/jeea/jvx057>
- Ogbonnaya, U. I. (2019). The reliability of students' evaluation of teaching at secondary school level. *Problems of Education in the 21st Century*, 77 (1). <https://doi.org/10.33225/pec/19.77.97>
- Peterson, K., Wahlquist, C., & Bone, K. (2000). Student surveys for school teacher evaluation. *Journal of Personnel Evaluation in Education*, 14 (2), 135–153. <https://doi.org/10.1023/A:1008102519702>
- Rupley, W. (1974). Student evaluation of reading teachers. *Journal of Reading*, 18 (3), 269–271. <http://www.jstor.org/stable/40009985>
- Thompson, J. E. (1974). Student Evaluation of Teachers. *NASSP Bulletin*, 58 (384), 25–30. <https://doi.org/10.1177/019263657405838404>
- Rupp, M. T. (2023). A Critical Look at Student Evaluations of Teaching. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 87 (10). <https://doi.org/10.1016/j.ajpe.2023.100136>
- Wisener, K., Driessen, E., Tan, A. et al. (2025). From constructive to critical and everywhere in between: education leaders' decision-making related to harsh feedback from learners about their teachers. *Advances in Health Sciences Education*, 30, 497–513 <https://doi.org/10.1007/s10459-024-10367-7>

Стаття надійшла до редакції 13.05.2025

Прийнято до друку 19.06.2025

## ATTITUDES OF EDUCATIONAL PROCESS PARTICIPANTS TOWARDS THE EVALUATION OF TEACHERS' PROFESSIONAL ACTIVITY

**Lidiia Vashchenko**

<https://orcid.org/0000-0002-0637-2142>

PhD in Pedagogy, Senior Researcher,  
Senior Researcher at the Department  
of Monitoring and Quality Assessment of General Secondary Education,  
Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine,  
52-D Sichovykh Striltsiv Str., 04053 Kyiv, Ukraine,  
[vaschenko\\_ls@ukr.net](mailto:vaschenko_ls@ukr.net)

*The article examines the results of a study of the views of high school students and teachers on the component of the formative assessment model based on observations of the teacher's activities, namely, the assessment of the teacher's professional activity by participants in the educational process. This assessment method is extremely important and can be used by the teacher himself for self-improvement based on feedback. The results of the study made it possible to analyze the respondents' answers by the degree of their commonality and differences and to understand the attitude of participants in the educational process to the assessment of pedagogical activity by students. High school students called the achievements and personal development of students and the attitude of students towards the teacher as indicators of the effective professional activity of a teacher. Most students would like to evaluate the work of teachers, but they believe that their assessment will not be important for professional activity and will not affect the effectiveness of teachers' work. The vast majority of teachers are also convinced that the opinion of students is important for their professional activity, but it will not affect their work. That is, both students and teachers consider the assessment of pedagogical activity by students to be important. But they are unanimous in the fact that its results will not affect professional activity. Student assessment of teachers' professional activity in the domestic educational system has not gained widespread use and is fragmentary. This article is a continuation of scientific research into ways to improve the system of evaluating the professional activities of teachers in secondary education institutions.*

**Keywords:** feedback, formative assessment model, professional activity of teachers, student assessment of teacher effectiveness.